

Ìwé Joeli àti Ijọ Adventist Ojọ Keje ti Laodicea - Nombà Méjilélógún

Jeff Pippenger

2025-12-31

Nombà Méjilélógún Kan

“Láti àkókò tí a ó ti mú ẹbọ ànínipin ojoojúmọ kúrò, tí a ó sì gbé ohun ìrira tí ń mú ìdahoro kalẹ̀ sókè, ojọ ẹgbèrún kan, ọ̀dúnrún méjì àti aadọ̀rún-ún yòò wà.” Danieli 12:11.

Láti ojọ kejidínlógbòn, oṣù kẹwáá, ọ̀dún 1844, lílo àkókò àṣotélẹ̀ kò tún jẹ lílo àṣotélẹ̀ tó tọ́ mọ́, lódò àwọn tí wón lè fẹ́ pín ọ̀rọ̀ òtítító ní ọ̀nà tí ó tọ́. Àkókò ọ̀dún 1290 tí ó wà ní ẹ̀sẹ̀ kọ̀kànlá ni a gbọ̀dò ló gégé bí àkókò ààmì lẹ̀yìn 1844, àti pé lílo náà lẹ̀yìn 1844, tàbí àkókò kan láísí àwọn ẹ̀yà “àkókò,” gbọ̀dò pa ìmọ̀ ìpilẹ̀ òtítító mọ́, gégé bí a ti lóye rẹ̀ kí 1844 tó dé. Ọ̀kan ẹgbèrún méjilélógòrún-ún [1290] dúró fún àkókò ogbòn, tí 1260 sì tẹ̀ lé e. Ìmọ̀ náà kí 1844 tó dé ni pé ogbòn ọ̀dún láti 508 sí 538 dúró fún àkókò ìmúrasílẹ̀ fún aṣòdì sí Kristi láti bèrẹ̀ sí í ṣàkóso láti 538 sí 1798.

Ìgbà iyípadà ọ̀dún méjèédógún [30] ni kókó-ọ̀rọ̀ Pọ̀ọ̀lù nínú 2 Tẹ̀salóníkà. Pọ̀ọ̀lù kò fi itọ́kasí kankan kún un sí èròjà “àkókò,” ṣùgbòn ó ṣàfihàn àwọn àbùdá àṣotélẹ̀ tí wón fi mọ́ ìbòrìṣà-nílẹ̀-èdè bí ó ti ń fi ipò sílẹ̀ fún ṣàkóso pòòpù ní àwọn ọ̀dún mètálélógbòn wònyẹn. Lẹ̀yìn náà ni ṣàkóso pòòpù bèrẹ̀. Ọ̀ye itàn, láísí èròjà àkókò kankan, ń dá iyípadà láti ọ̀ba kẹ̀rin nínú àṣotélẹ̀ Bíbélì sí ọ̀ba karún-ún mọ́, lẹ̀yìn ẹ̀yí ni àkókò nínú itàjẹ̀sílẹ̀ méjì ti pòòpù tẹ̀ lé e; bá yí ni ó sì fi ń ṣe àpẹ̀rẹ̀ iyípadà láti ọ̀ba kẹ̀fà sí ṣòkan mètá ti ejò náà, ẹ̀ranko náà, àti wòlìi èké náà, pèlú itàjẹ̀sílẹ̀ kejì ti pòòpù.

Ìmúrasílẹ̀ ọ̀dún mètálélógbòn tí àkókò àṣotélẹ̀ bá tẹ̀ lé jẹ ààmì pàtàkì ti májẹ̀mú Olorun pèlú àwọn ènìyàn tí Ó yàn. Iyípadà agbára méjì náà nípasẹ̀ ọ̀dún mètálélógbòn, ẹ̀yí tí ọ̀dún 1260 inúnibini tẹ̀ lé, bá a mu pèlú ọ̀dún mètálélógbòn ìmúrasílẹ̀ Kristi, tí ojọ 1260 igbàlà sì tẹ̀ lé. Ìmúrasílẹ̀ ọ̀dún mètálélógbòn ti aṣòdì-sí-Kristi jẹ àfarawé èké ti ọ̀dún mètálélógbòn ìmúrasílẹ̀ Kristi. Ọ̀pin ọ̀dún mètálélógbòn náà ń tọ́ka yálà sí ifúnni ní agbára Kristi ní ìrìbọ̀mi Rẹ̀, tàbí sí ifúnni ní agbára aṣòdì-sí-Kristi ní 538. Ifúnni ní agbára aṣòdì-sí-Kristi wá láti inú àtilẹ̀yìn ọ̀rọ̀-ajé àti ológún tí ó wá láti ọ̀ba-àṣẹ̀ isáájú, agbára tí a sì tú sórí Kristi wá láti inú ijọ̀ba isáájú tí Ó fi sílẹ̀ ní ọ̀dún mètálélógbòn ṣáájú.

Iyapa lááárín àkókò méjèèjì náà ni a fi ifúnni ní agbára sàmì sí, àti pé iyapa inú àkókò méjèèjì tí Abramù àti Pọ̀ọ̀lù gbé kalẹ̀ ni a mọ́ nípasẹ̀ àfíwéra rọ̀rún. Nínú iyàtò ọ̀dún ogbòn Abramù àti Pọ̀ọ̀lù, àkókò ìmúrasílẹ̀ ni ọ̀dún ogbòn àkókò tí ó ṣọ̀jú fún ilàna májẹ̀mú náà, ẹ̀yí tí ó fún àwọn omọ́ iran Abramù ní agbára láti mú àṣotélẹ̀ ìrinnú-ẹ̀rú ní Ejibiti ṣe. Ọ̀dún irinwó lé ogbòn náà tún ní ipín ààmì miràn síi, nítorí pé bí a bá lò ó ní òtítító, aṣọ̀jú Olorun àti Farao ni ń ṣọ̀jú fún ọ̀dún igba méjidínlógún àkókò. Nítorí Josefu àti ọ̀dún 215 àkókò, Farao rere ni ó jẹ; àti fún Mose àti ọ̀dún 215 kejì, Farao búburú ni ó jẹ.

Ìpinya yẹn n fi àkókò méjì ti iran m̀erin hàn. A lè gbé iran m̀erin àkókò lé orí iran m̀erin kejì lóri ilà lé e lóri ilà, àti ní s̀ise b̀e, Jófesù àti Mósè, alifà àti òméga àsoṭelè, n bá Fáraò alifà-rere kan àti Fáraò òméga-buburu kan se ibásepò. Ìmòlè p̀upò wà láti yò jade nínú ifòkànsin ifárawé yí, s̀ugbón èmi kan n fi hàn pé àsoṭelè Ábúramù nípa iran kerin n t̀oka sí elerí méjì ti iran m̀erin nínú odún 430 náà. Àfihàn ilòpo-méjì ti iran m̀erin ni a rí nínú àwon itàn iran ní J́enésìsì m̀erin àti márùn-ún. Nígbà tí a bá ka Kéèni àti Sèti sí ibèrè àkójò àwon ilà èjè, a rí i pé iran méjò wà láti odò Sèti dé odò Noà, àti pé nígbà tí a bá pín won sí ààrin, àfihàn àkókò méjì ti iran m̀erin yòò hàn. Èyí ni a mò nínú àwon ilà iran méjò ti Sèti àti ti Kéèni méjèjì.

Àwon itàn idílè inú orí kerin àti karùn-ún ni a fi hàn p̀elú iparí àwon iran náà, èyí tí í se Noa. Noa ni àmi májèmù Olòrun p̀elú aráyé, gégé bí a ti fi ošumàrè s̀apepèrè rè. Ábúramù ni àmi májèmù Olòrun p̀elú àwon èniyàn àyànfè kan, gégé bí a ti fi ilà kolà s̀apepèrè rè. Àwon májèmù méjèjì wònyí máa n so mò ara won nígbà gbogbo, àti pé J́enésìsì mòkànlá, níbi tí a ti rí ilè-ìsò Bábèli lèyin ikún-omi Noa, ni a ti gbé itàn idílè tí ó yorí sí Ábúramù kalè. Nínú ipínrò yẹn, iran m̀ewáá ni, kí í se méjò. Nínú ipínrò tí ó yorí sí Ábúramù àti ipínrò tí ó yorí sí Noa ni a ti s̀afihàn májèmù ti Noa àti ti Ábúrahámù.

Nínú àyòkà láti orí kètálá [chapter eleven] tí ó n s̀orò nípa àwon èniyàn àyànfè, a rí i pé méjì nínú àwon iran wònyí kún fún imòlè nílá.

Ébèrì sí wà láàyè odún m̀erinlélógbòn, ó sí bí Pélègì: Ébèrì sí wà láàyè lèyin tí ó bí Pélègì odún irinwó ó lé ogbòn, ó sí bí àwon omòkùnrin àti àwon omòbinrin. Pélègì sí wà láàyè odún ogbòn, ó sí bí Réù. J́enésìsì 11:16–19.

Ìtòkasi sí Ébèrì ni itòkasi àkókò sí orò Héberù tí a mò níkeyin gégé bí orò Héberù “Héberù.” Nínú itàn idílè àwon èniyàn tí a yàn, òkan nínú àwon omò-omò m̀ewáá náà ni a n pè ní Héberù, èyí tí ó jé orúkò tí a ó fi mò àwon èniyàn tí a yàn náà. Nínú esè m̀eta, a lo Ébèrì àti Pélègì láti fi samisi iyàtò ti èyà Héberù tí a yàn. Ébèrì tùmò sí “lila kojá” tàbí “eni tí n la kojá,” ó sí jé gbòngbò orò náà, “Héberù.” Ábúramù jé àmi àwon tí n la kojá láti Bábílóni sí Ilè Ilèrì. “Pélègì” tùmò sí “ipín” tàbí “iyapa,” gégé bí a ti t̀oka sí i nínú Genesisì 10:25, níbi tí a ti sò fún wa pé ní ojò Pélègì “a pín ilè ayé.”

Ébèrì àti Pélègì dúró gégé bí ipín àsoṭelè fún àwon tí won fè pín orò otító ní otító. Itàn idílè Noà mú àwon ilà méjì tí ó jé méjò jade, èyí tí ó sojú àkójopò méjì ti iran m̀erin-m̀erin, gégé bí odún m̀erinlélógòjì [430] ní Íjibìti p̀elú. Itàn idílè tó wà nínú J́enésìsì orí kètálá [11] ni a fi m̀ewáá sojú, kí í se méjò, nítorí pé itàn idílè àwon èniyàn àyànfè ni. Àwon èniyàn àyànfè náà ni a pín sí egbé méjì ti márùn-ún márùn-ún, báyii ni ó se bá òwe àwon wúndíá m̀ewáá mu, èyí tí í se òwe àwon èniyàn májèmù Olòrun.

Nínú itàn idílè èniyàn àyànfè yẹn, orúkò Pelegi àti imùsè rè nínú itàn dúró fún ipín méjì ti irú àwon wúndíá ológbòn tàbí ašiwèrè, ní pató ní àkókò náà nínú itàn Bíbèli tí a pín ilè ayé ní ilè-ìsò Bábèli. Nínú atòkò m̀ewáá náà, Pelegi ni nòmbà márùn-ún, nítorí èyí ni ààrin m̀ewáá. Ébèrì ará Héberù, tí Ábúramù jé àpèpèrè rè, dúró fún wúndíá ašiwèrè kan tí ó ré kojá tí ó sí di wúndíá ológbòn, nígbà tí a pín àwon egbé méjèjì níbi igbe ní ògànjò òru. Ébèrì, eni àkókò tí orúkò rè jé Héberù, dúró fún Ábúramù, eni àkókò tí ó jé Héberù nípa májèmù. Nígbà tí Olúwa pé Ábúramù jade kúrò ní Bábílóni,

ó jẹ àpẹẹrẹ ihin igbe ọ̀gànjó ọ̀ru, èyí tí ó jẹ fifún àngẹ̀lì kejì ní agbára, ẹ̀ni tí ń pe àwọn ọ̀kúnrin àti àwọn obinrin jáde kúrò ní Bábílónì.

Òwe àwọn wúndiá mẹwàá ni a fi Ébèrì àti Pélégì hàn gégé bí ipè láti jáde wá, diẹ kí ilà ipín Pélégì tó pa ilẹ̀kùn àkókò àánú mò. Nínú ibáṣepò àṣotẹ̀lẹ̀, Ébèrì gbé ọ̀dún 430 lẹ̀yìn Pélégì, ẹ̀ni tí ó sì tún gbé ọ̀dún 30. Ìgbésè àkókó nínú májẹmú mẹ̀ta ti Ábírámù ni a ọ̀jú rẹ̀ nípasẹ̀ Ébèrì àti Pélégì. Ábírámù, gégé bí Ébèrì àti Pélégì, ni a fi hàn gégé bí ilà ipín láàrín ẹ̀ka méjì. Àfikún Paulu sí àṣotẹ̀lẹ̀ Ábírámù ni àfikún Pélégì sí àṣotẹ̀lẹ̀ Ébèrì. Ébèrì kéde ọ̀dún 400, sùgbọ̀n Pélégì dá ọ̀dún 430 mò. Nítorí náà, Pélégì ọ̀jú fún Paulu, àti àfikún Paulu ti ọ̀dún 30 sí ọ̀dún 400, iṣẹ̀-íránṣẹ̀ Paulu sì ni láti dá Pélégì ti àṣotẹ̀lẹ̀ Bíbélì mò. “Pélégì” ti àṣotẹ̀lẹ̀ Bíbélì tí Paulu dá mò ọ̀jú fún pípín orílẹ̀-èdè náà kúrò ní ti gidi sí ti ẹ̀mí.

Láti ọ̀dọ̀ Ẹ̀mu dé Pẹ̀ḡu jẹ́ iran márùn-ún, àti láti ọ̀dọ̀ Rẹ̀u dé Ábúrámù jẹ́ márùn-ún.

Ó sì ọ̀ fún Ábúrámù pé, “Mọ̀ dájú pé irú-omọ̀ rẹ̀ yóò jẹ́ àjẹ̀jì ní ilẹ̀ tí kì í ẹ̀ tiwọn, wọn yóò sì máa sìn wọn; wọn yóò sì pón wọn lójú fún ọ̀dún ẹ̀gbẹ̀rún mẹ̀rin.” Genesisi 15:13.

Ní báyìí, fún Ábúrámù àti irú-omọ̀ rẹ̀ ni a ẹ̀ àwọn ilé́rì náà. Kò ní, “Àti fún àwọn irú-omọ̀,” bí ẹ̀ni pé ti ọ̀pọ̀; sùgbọ̀n bí ẹ̀ni pé ti ọ̀kan, “Àti fún irú-omọ̀ rẹ̀,” ẹ̀ni tí í ẹ̀ Kristi. Èyí sì ni mo wí, pé májẹmú náà, tí Ọ̀lórùn ti fi idi rẹ̀ múlẹ̀ tẹ̀lẹ̀ nínú Kristi, ọ̀fin tí ó wá lẹ̀yìn ọ̀dún irinwó ó lẹ̀ ọ̀gbọ̀n, kò lẹ̀ ọ̀ di asán, kí ó lẹ̀ mú ilé́rì náà di aláìní agbára. Nítorí bí ogún náà bá jẹ́ ti ọ̀fin, kì í ẹ̀ ti ilé́rì mò; sùgbọ̀n Ọ̀lórùn fi í fún Ábúrámù nípa ilé́rì. Galatia 3:16–18.

Ọ̀dún Mètálélógbọ̀n

Jésù jẹ́ ọ̀gbọ̀n ọ̀dún nígbà tí Ó bèrẹ̀ iṣẹ̀ íránṣẹ̀ Rẹ̀.

Jesu tikára rẹ̀ sì bèrẹ̀ sí í jẹ́ ẹ̀ni bí ẹ̀ni ọ̀dún ọ̀gbọ̀n, bí a ti ń rò pé, omọ̀ Jósẹ̀fù, ẹ̀ni tí í ẹ̀ omọ̀ Heli. Luku 3:23.

Jósẹ̀fù bèrẹ̀ sí í sìn Fáraò ní ilẹ̀ Ejibiti nígbà tí ó jẹ́ omọ̀ ọ̀dún mètálélógbọ̀n.

Jósẹ̀fù sì jẹ́ omọ̀ ọ̀dún mètálélógbọ̀n nígbà tí ó dúró níwájú Fáraò ọ̀ba Ejibiti. Jósẹ̀fù sì jáde kúrò níwájú Fáraò, ó sì rìn ká gbogbo ilẹ̀ Ejibiti. Jẹ́nẹ̀sìsì 41:46.

Wòlì Ẹ̀síkíẹ̀lì jẹ́ omọ̀ ọ̀dún mẹ̀èédógbọ̀n nígbà tí ó bèrẹ̀ iṣẹ̀-òjìṣẹ̀ rẹ̀, iṣẹ̀-òjìṣẹ̀ náà sì pé ọ̀dún méjìlélógún.

Ó sì ẹ̀ ní ọ̀dún ọ̀gbọ̀n, ní oṣù kẹ̀rin, ní ojú karùn-ún oṣù náà, bí mo ẹ̀ wá láàárín àwọn ìgbẹ̀kùn lẹ̀báá odò Kébàrì, àwọn ọ̀run sì sí, mo sì rí àwọn iran Ọ̀lórùn. Esekíẹ̀lì 1:1.

Ìwé àkọ̀sílẹ̀ Ẹ̀síkíẹ̀lì ní itọ̀kasí sí iṣẹ̀lẹ̀ itàn púpọ̀ síi nínú àwọn ikòwé rẹ̀ ju ti wòlì m̀ìrán kankan lọ. Àwọn itọ̀kasí tààrà mètálá wá sí ojú tí a lẹ̀ fi dájú nínú àwọn ikòwé Ẹ̀síkíẹ̀lì, àti láimọ̀omọ̀, àwọn akẹ̀kọ̀ Bíbélì àti àwọn onítàn fi idi múlẹ̀ pé iṣẹ̀ íránṣẹ̀ rẹ̀ gba ọ̀dún méjìlélógún, bí ó tilẹ̀ jẹ́ pé wọn kò mò pé méjìlélógún jẹ́ ààmì àwọn ẹ̀gbẹ̀rún kan ogórun-ún m̀èrinlélógójì.

Ọ̀ba Dáfídì jẹ́ omọ̀ ọ̀dún ọ̀gbọ̀n nígbà tí ó bèrẹ̀ sí í jọ̀ba, ó sì jọ̀ba fún ọ̀dún m̀èrinláádọ̀ta.

Dáfidi jẹ ọmọ ọdún mètálélógbòn nígbà tí ó bèrè sí í jọba, ó sì jọba ní ọdún mērínlélógójì. Ní Héburóni ni ó ti jọba lórí Júdá fún ọdún méje àti oṣù mǝfǝ; ní Jerusalemu sì ni ó ti jọba fún ọdún mètálélógbòn lórí gbogbo Ísírǝlì àti Júdá. 2 Samueli 5:4, 5.

Íjọba ọdún mērínlélógójì tí Dáfidi jọba jẹ nọmbà àmì-ìṣàpǝǝǝ, àti pé àkókò ogójì nǝà dǝbí irínwó ọdún àti ogbòn ti Áburámu àti ti Pọ̀lù, nítorí pé a pín ọdún ogójì nǝà sí apá méjì (ọdún méje àtààbò àti ọdún mètálélógbòn). Àwọn àkókò méjèjèjì ti íjọba ọdún mērínlélógójì Dáfidi ní àdiitú àṣotǝlǝ tí a fi kún un, nítorí ǝlǝrìi mǝíràn nínú Bíbǝlì kọ àwọn àkókò méjèjèjì wọnyí sílǝ gǝgǝ bí ọdún méje àti ọdún mètálélógbòn. Kí ni àfikún oṣù mǝfǝ nǝà nínú Samuǝli Keji ṣàpǝǝǝ, àti báwo ni 7.5 àti 33 ṣe jẹ 40? Ífọ̀rọ̀pọ̀ oṣù mǝfǝ kan wǝ tí ó gbọ̀dọ̀ ṣàpǝǝǝ ọ̀títọ̀ àṣotǝlǝ kan.

Àwọn ojọ́ tí Dáfidi sì fi jọba lórí Ísírǝlì jẹ ogójì ọdún: ọdún méje ni ó jọba ní Héburóni, ọdún mètálélógbòn sì ni ó jọba ní Jérúsálǝmù. 1 Kings 2:11.

22 jẹ nọmbà àmì tí ó n ṣàfihàn ìṣòkan Ìwà-Ọlórún pǝlù ẹ̀dǝ ẹ̀niyàn, ìṣǝ-òjìṣǝ Ìsíkíǝlì sì pé ọdún méjilélógún. Ọdún mērínlá Jósǝfù ni a pín sí àkókò méjì ti ọdún méje-méje, ọ̀ṣǝ májǝmù Kírísítì sì ni a pín sí àkókò méjì tó dọgbá ti ojọ́ 1260-1260, íjọba ọdún ogójì Dávídi nǝà sì ni a ya sí àkókò méjì, pǝlù àmì àfikún kan tí ó so àkókò méjèjèjì pọ̀.

Jésù ni Wòlìi, Alufaa àti Oba. Ní àwọn ojọ́ ikeyin, yóò gbé ijọ̀ rẹ̀ tí ó ṣǝgun sókè gǝgǝ bí àsíá; ijọ̀ nǝà sì ni a ṣàpǝǝǝ rẹ̀ nípasǝ Kristi, wòlìi, alufaa àti oba, ẹnì tí ó ti so Ìwà-Ọlórún rẹ̀ pọ̀ mọ̀ ẹ̀niyàn, tí a ṣàpǝǝǝ rẹ̀ nípasǝ Èṣékíǝlì wòlìi, Jósǝfù alufaa àti Dáfidi oba. Àwọn àmì mērín nǝà n ṣàpǝǝǝ àwọn ọlọ́lá mǝta nínú ileru tí a mú gbóná ní ígbà méje ju bí ó ti yǝ lọ, lǝyìn nǝà ni ẹnìkǝrín farahàn, ó sì dǝbí ọmọ Ọlórún. Gbogbo ayé ni a ṣàpǝǝǝ níbi ayeyǝ ẹ̀rè wúra Nebukadinésári, wọ̀n sì gbogbo wọ̀n rí ijọ̀ tí ó ṣǝgun, tí ó jẹ̀ ti wòlìi ẹ̀niyàn kan, alufaa ẹ̀niyàn kan àti oba ẹ̀niyàn kan, tí Ẹ̀ni Àtòrunwǝ kǝrín n ṣǝ dide.

“Satani ti sọ ayé di ẹ̀lẹ̀wọ̀n. Ó ti mú ìsinmi-ọjọ̀ àwòrán kan wọ̀lé, ó sì dà bí ẹnì pé ó fún un ní pàtàkì nílá. Ó ti jí ọ̀lá-ìbòwọ̀ ayé Kristeni kùrò lọ̀dọ̀ Ìsinmi-ọjọ̀ Olúwa, ó sì yí i sí ìsinmi-ọjọ̀ àwòrán yíi. Ayé n tǝrì ba sí àṣà kan, sí àṣǝ tí ẹ̀niyàn dá. Gǝgǝ bí Nebukadinésári ti gbé ẹ̀rè wúra rẹ̀ kalẹ̀ ní pǝtǝlǝ Dura, tí ó sì fi bèǝ gbé ara rẹ̀ ga, bèǝ ni Satani n ṣǝ ara rẹ̀ ga nínú ìsinmi-ọjọ̀ ẹ̀ké yíi, ẹ̀yí tí ó ti jí aṣọ-iránṣǝ ọ̀run fún un.” Review and Herald, March 8, 1898.

Nọmbà Mērín

Ní ìpǝle àṣotǝlǝ, ogójì jẹ ìdámǝwǝá nínú irínwó Áburámù, àti mērín jẹ ìdámǝwǝá nínú ogójì. Eyikeyi àbùdá àṣotǝlǝ tí a bá rí nínú nọmbà mērín, ó gbọ̀dọ̀ bá ààmì-ìṣàpǝǝǝ ogójì mu, ẹ̀yí tí ní ẹ̀wẹ̀, ó sì gbọ̀dọ̀ bá ààmì-ìṣàpǝǝǝ irínwó mu. Nínú àyíká ọ̀rọ̀, mērín sǝbà máa n ṣojú fún “kǝrì ayé,” ẹ̀yí tí ó jẹ̀ ọ̀yǝ tí a mò dáadáa, ṣùgbòn ó tún n ṣojú fún “ìlọ̀síwájú kan” àti ní àwọn àyíká kan “ìparun onìlọ̀síwájú.”

Àwọn mērín àkókò nínú àwọn ipè méje nǝà ṣàfihàn iparun tí n lọ síwájú ti Róòmù Ìwọ̀-Ọ̀òrún. Róòmù Ìlǝ-Ọ̀òrún ní Constantinople parì ní ìtǝrìba sí àwọn Súlútànì Ottoman mērín. Lǝṣǝṣǝ, ìlǝ-ọ̀òrún àti ìwọ̀-ọ̀òrún Róòmù túká síwájú-síwájú ní àkókò mērín, tí àwọn ipè mērín dúró fún, nígbà tí a tún n sọ wọ̀n di ìsàlǝ nípasǝ Ìsilámù ti ipè karùn-ún àti ẹ̀kǝfǝ. Ní ipapọ̀, àwọn ìlǝ méjèjèjì nǝà n tọka sí ìṣubú Róòmù lórí ìrandíran ipè mērín, nígbà tí ogun tí n le sí i pǝlù Ìsilámù n yorì sí

ìparun ikeyin nígbà tí àwọn sùlútànì m̀erìn tí Ìsílámù gba ipò àṣẹ́ gíga lórí ijòba náà. Itàn iwò-oòrùn àti ilà-oòrùn bèrè pèlú pín-pín Ìmòba náà nípasẹ̀ Constantine ní oḍún 330.

Àwọn ipè m̀erìn tí Róòmù iwò-oòrùn bèrè ní oḍún 330, àti pé ipè karùn-un àti ikefà dúró fún agbára tí ó mú Róòmù ilà-oòrùn ṣubú, Róòmù ilà-oòrùn náà pèlú sí bèrè ní oḍún 330. Mejeeji Róòmù ilà-oòrùn àti Róòmù iwò-oòrùn kópa nínú iṣẹ́ fífi agbára pòòpù jókòò lórí itẹ́ ayé ní oḍún 538, nítorí náà àwọn ilà méjèjì, iwò-oòrùn àti ilà-oòrùn, jẹ́ àpẹ̀rẹ́ àwọn iwo méjì tí Orílẹ̀-èdè Amẹ́ríkà, ẹ̀ni tí yòò tún fí agbára pòòpù jókòò padà lórí itẹ́ nígbà òfin Ojọ̀-Àìkú. Róòmù iwò-oòrùn ni àmì iṣẹ́-ọ̀wọ́ ijò nínú ìbáṣepọ̀ àṣotẹ̀lẹ̀, Róòmù ilà-oòrùn sì ni àmì iṣẹ́-ọ̀wọ́ ijòba.

Nínú itàn iṣubú Róòmù iwò-oòrùn àti ilà-oòrùn ni a tí fí itàn Róòmù Pápá hàn. Láti inú ijò àwọn ọ̀mọ-ẹ̀yìn, tí Éfésù dúró fún, àwọn ijò méta àkókó n̄ dari sí ijò kẹ̀rìn, èyí tí ó jẹ́ iṣàkóso pápá láti oḍún 538 títí dé 1798. Nínú Ìfihàn orí kẹ̀tálá, a fí iṣàkóso pápá hàn gégé bí ẹ̀ni tí yòò ṣàkóso fún oṣù méjilélógòjì, lẹ́yìn tí àpá ikú rẹ́ tí oḍún 1798 yòò tí wò sà̀n ní òfin Ojọ̀ Àìkú. “Àkókò kò sí m̀” lẹ́yìn 1844, nítorí náà oṣù méjilélógòjì náà jẹ́ ààmì àkókò inúnibíni láti òfin Ojọ̀ Àìkú títí Míkàèlì yòò fí dídè. Àwọn aṣájú-ò̀nà lóye pé àwọn ijò, èdídì àti fèrè dúró fún ilà itàn méta tí n̄ sáré ní afiwéra sí ara wọn. Fífi ẹ̀rì àṣotẹ̀lẹ̀ tí Róòmù iwò-oòrùn lé orí ilà Róòmù ilà-oòrùn àti ilà Róòmù Pápá kí í ṣe ilò àṣotẹ̀lẹ̀ tí àwọn ọ̀mọ̀lẹ́yìn Miller lò, ṣùgbón ọ̀nà náà kò tako ikòṣemulẹ̀ wọn kankan.

Lẹ́yìn ilà lórí ilà, a gbòdò gbé àwọn ipè m̀erìn àkókó lé orí itàn tí ipè karùn-un àti ipè kẹ̀fà ṣàfihàn, lẹ́yìn náà sì ni ilà àwọn ijò méta àkókó tí n̄ dari sí àkókò inúnibíni tí ijò papal tí ijò kẹ̀rìn ṣojú. Ipè m̀erìn lórí ilà kan, àwọn sultani m̀erìn lórí ilà kejì, àti àwọn ijò m̀erìn lórí ilà kẹ̀ta. Nòmbà “m̀erìn” n̄ ṣojú ohun tí ó ká rí ayé, ṣùgbón ó tún n̄ ṣojú ìparun tí n̄ tẹ̀sìwájú tí agbára iṣẹ̀lú tàbí agbára ẹ̀sìn. Àyíkà ọ̀rò ni n̄ pinnu ohun tí ó n̄ ṣojú.

Ní àkókò òfin Ojọ̀-ìsinmi, agbára papacy ni a tún mú padà bọ̀ sípò. Ní ìgbà àkókó tí a fí fún papacy ní agbára, àkókò ìmúrasílẹ̀ oḍún mètálélógbòn kan wà. Nínú àwọn ijò m̀erìn àkókó, ijò kẹ̀rìn ni papacy, ijò àkókó sì ni àwọn ọ̀mọ-ẹ̀yìn, tí a ṣàpẹ̀rẹ́ wọn gégé bí Éfésù. Àwọn ìran méta àkókó tí ijò Kristẹ̀ni yorí sí ijò kẹ̀rìn tí Tiatira, èyí tí a ṣàpẹ̀rẹ́ rẹ́ nípasẹ̀ Jésébèlì. Nígbà tí o bá dé Tiatira, ní oḍún 538, wọn ṣe òfin Ojọ̀-ìsinmi ní Ìgbimò Orleans, báyii ni a ṣe n̄ fí òfin Ojọ̀-ìsinmi hàn ní Orílẹ̀-èdè Amẹ́ríkà, nígbà tí ogbé ikú tí oḍún 1798 bá wò sà̀n.

Itàn láti oḍún 1798 títí dé òfin Àìkú ní Orílẹ̀-Èdè Amẹ́ríkà ni a ṣojú rẹ́ nípasẹ̀ àwọn ijò m̀erìn àkókó. Ijò kẹ̀rìn, Tiatira, ni òfin Àìkú, àti inúnibíni tí pòòpù tí ó tẹ́ lé e. Ijò àkókó, Éfésù, ijò tí ó pàdánù ifẹ́ rẹ́ àkókó, parí sí ipèyà ìparun ilòsìwájú ọ̀lọ̀pè m̀erìn náà, ní òfin Àìkú tí Tiatira. Ìran tí ó dari sí òfin Àìkú tí Tiatira ni ìran kẹ̀ta tí Pégámù. Tiatira ṣojú fún òfin Àìkú títí dé ipipari àkókò idánwò, Pégámù sì ṣojú fún àdéhùnmọ́ tí ìran kẹ̀ta tí n̄ pèsè ọ̀nà fún Tiatira. Ìran kẹ̀ta tí Pégámù, àti àdéhùnmọ́ tí ó ṣojú fún un, ni a kókó mú ṣe ní àkókò Konstantini, ẹ̀ni tí ó ṣe òfin Àìkú àkókó pátápátá ní oḍún 321. Orílẹ̀-Èdè Amẹ́ríkà bèrè gégé bí ọ̀dọ̀-àgùntàn Éfésù, ṣùgbón nígbà tí ó bá fí Tiatira padà sórí itẹ́, ó máa sọ̀rò bí ejò òlá.

Ìparun tí n̄ tẹ́ síwájú tí Orílẹ̀-Èdè Amẹ́ríkà ni a ṣàfihàn nípasẹ̀ àwọn ijò m̀erìn àkókó nínú Ìṣipayá. Ìparun tí n̄ tẹ́ síwájú tí ijòba kẹ̀fà nínú àṣotẹ̀lẹ̀ Bíbélì n̄ ṣelẹ̀ kojá àwọn ìran m̀erìn tí n̄ dari lọ sí òfin Ojọ̀-Àìkú, níbi tí ẹ̀ranko ayé tí n̄ sọ̀rò bí dragoni. Ìran ikeyin ni dragoni dúró fún, èyí tí í ṣe ẹ̀ranko aláwò, gégé bí ó tí rí ní Ogbà Édèni, àti nítorí idí yíi, Johanu Oníbaptísì àti Jèsù méjèjì pe ìran

ikẹyin ti Ísírẹ̀lì àtìjọ́ ní, “ìran ejò olóró.”

Ìran kẹrin àti ikẹyin jẹ yálà “ìran àyànfẹ” tí ó dúró fún egbèrún lónà ọgórùn-ún mẹrindínlógóji, tàbí eḷẹgbẹ̀ rẹ, iran paramólẹ̀. Egbẹ̀ kan ti ẹ̀ àwòrán Kristi, èkejì sì ti ẹ̀ àwòrán eranko náà—ejò. A ti fi iran paramólẹ̀ hàn ní tààrà, lẹ̀mẹrin, nínú Ọ̀rọ̀ Ọ̀lọ̀run. Àyíká ọ̀rọ̀ níbi itọ́kasí kọ̀ọkan yàtò.

Sùgbón nígbà tí ó rí ọ̀pọ̀ àwọn Farisi àti Sadusi tí wọn n wá sí iribomi rẹ, ó wí fún wọn pé, Ẹyin irú-omọ paramólẹ̀, ta ni ó kilò fún yín láti sá kúrò nínú ibínú tí n bọ? Matteu 3:7.

Bí “ìran paramólẹ̀” bá jẹ pé ó kàn jẹ àwọn ọ̀rọ̀ ègàn diẹ̀ sí àwọn ẹ̀ka èniyàn mélòò kan tí Jòhánù kò fẹ̀ràn, nígbà náà kò ní sí ohun kan láti sọ nípa ọ̀rọ̀ náà. Sùgbón gbogbo ọ̀rọ̀ nínú Ọ̀rọ̀ Ọ̀lọ̀run jẹ mímọ̀, nítorí náà Jòhánù n fi àmì-idánimọ̀ pátó kan lé àwọn Sadusi àti Farisi. Àmì-idánimọ̀ náà ni a túmọ̀ rẹ̀ ní ọ̀nà àsọtẹ̀lẹ̀ nípasẹ̀ àyíká ẹ̀sẹ̀ náà níbi tí a ti sọ ọ̀. Nínú ẹ̀sẹ̀ náà, a fi hàn pé Jòhánù n mú iṣẹ̀-iránṣẹ̀ rẹ̀ ẹ̀, lẹyin náà àwọn Sadusi àti Farisi wọ inú itàn náà. Nínú àwọn ẹ̀sẹ̀ ibèrẹ̀, a fi Jòhánù hàn gégẹ̀ bí “ohùn ẹni tí n kẹ̀ ní aginjù” ti Isaiah.

Ní ọjọ̀ wọnyí ni Johanu Oníbatisimu dé, ó n wàásù ní aginjù Judia, ó sì n wí pé, Ẹ ronúpiwàdà: nítorí ijọba ọ̀run ti súnmọ̀ tán.

Nítorí èyi ni ẹni tí a sọ̀rọ̀ nípa rẹ̀ láti ẹnu wòlìi Ẹsáyà, nígbà tí ó n wí pé,

Ohùn ẹni kan tí n kẹ̀ ní aginjù pé, Ẹ pèsè ọ̀nà Olúwa, ẹ̀ ẹ̀ àwọn ipa-ọ̀nà rẹ̀ ní tààrà.

Johanu náà sì wọ aṣọ irun rākúnmi, ó sì fi àmùrè aláwọ̀ sókòtò di í ní egbẹ̀-èké rẹ; oúnjẹ rẹ̀ sì ni eṣú àti oyin igbó.

Nígbà náà ni Jerusalemu, àti gbogbo Judia, àti gbogbo agbègbè tí ó yí Jordani ká, jáde lọ sódò rẹ; a sì ẹ̀ iribomi fún wọn nípasẹ̀ rẹ̀ nínú Jordani, níwọn bí wọn ti n jẹwọ̀ ẹ̀sẹ̀ wọn. Sùgbón nígbà tí ó rí púpọ̀ nínú àwọn Farisi àti Sadusi tí wọn n wá sí iribomi rẹ, ó wí fún wọn pé, Ẹyin iran paramólẹ̀, ta ni ó kilò fún yín láti sá kúrò nínú ibínú tí n bọ? Matteu 3:2–7.

Ìran ikẹyin Ísírẹ̀lì àtìjọ́ ni a pe ní “ìran àwọn paramólẹ̀,” látowọ̀ wòlìi kan tí ó jáde láti aginjù. Jòhánù ni wòlìi tí ó mú ipò náà ẹ̀ gégẹ̀ bí ojìṣẹ̀ Máláki tí ó pèsè ọ̀nà sílẹ̀ fún Ojìṣẹ̀ Májẹmù náà, ẹni tí ó sì tún jẹ ohùn ní aginjù tí Aísáyà dá mọ̀.

Bí a bá ka “ewé” sí àmì àpẹ̀rẹ̀, a ó rí i pé wọn n sojú “ijẹwọ̀.” Àkọ̀kọ̀ itọ́kasí ni pẹ̀lú Ádámù àti Ẹfà, tí wọn fi ewé ọ̀pọ̀tọ̀ bo àìṣòdodo wọn. Ní iṣàájú, wọn ti wọ aṣọ imólẹ̀, aṣọ òdodo; sùgbón nígbà tí èyi kúrò, wọn mò pé wọn jẹ àwọn Laodíkeani aláìhòhò, tí wọn rò pé gbogbo ohun tí wọn nílò láti ẹ̀ ni láti fi ara pamọ̀ lẹyin “ewé ijẹwọ̀,” ohun gbogbo yòò sì dára. Síwájú nínú ẹ̀sẹ̀ náà, Jòhánù sọ̀rọ̀ tààrà sí àwọn Júù Laodíkeani lòdì sí igbẹ̀kẹ̀lẹ̀ nínú èjẹ̀ iran Ábúrámù láti gbà wọn là, nítorí ifojúsùn àitọ̀ wọn jẹ ewé ijẹwọ̀ asán lásán. Aṣọ èniyàn n sojú ẹni tí ẹni náà jẹ.

Àwọn igi jẹ ààmì àwọn èniyàn àti àwọn ijọba, àti èso, ẹ̀ka, irúgbìn, ilẹ̀, omi, gbòngbò, àti pé láìsí àní-àní ewé pẹ̀lú, gbogbo wọn n sojú fún àwọn ààmì àsọtẹ̀lẹ̀ pátó lotòotò; sùgbón ọ̀kọ̀ọkan àwọn ọ̀títọ̀ wọnyí ní isopọ̀ pẹ̀lú àwọn ààmì miiṣàran tí a sojú fún nínú onírúurú ilà àsọtẹ̀lẹ̀ tí n lo àwọn ààmì àsọtẹ̀lẹ̀ tí ó dá “igi” kan sílẹ̀. Dájúdájú, ààmì àsọtẹ̀lẹ̀ àkọ̀kọ̀ ti igi ni pé ó n sojú fún idánwò iyè tàbí ikú.

Aṣọ tí Johanu wọ àti oúnjẹ tí ó jẹ ni ń ṣojú fún iráńṣẹ̀ rẹ̀. Oúnjẹ̀ wòlìi, bíi mànnà ní ìbèrẹ̀ Ísírẹ̀lì àtíjọ̀, tàbí Àkàrà Ọ̀run ní ikeyìn; a gbòdò jẹ̀ ẹ̀. Oúnjẹ̀ náà ń ṣojú fún iráńṣẹ̀ idánwò wòlìi kan tí a gbòdò jẹ̀, nítorí ẹ̀ran ara Kristi ni àti ẹ̀jẹ̀ Rẹ̀. Aṣọ tí Johanu wọ̀ àti oúnjẹ̀ tí ó jẹ̀ ń fi iráńṣẹ̀ náà hàn, àti ojìṣẹ̀ tí ó pèsè ọ̀nà sílẹ̀ fún Kristi. Johanu jẹ̀ àpẹ̀rẹ̀ ojìṣẹ̀ ikeyìn tí ó pèsè ọ̀nà sílẹ̀ fún Kristi, ẹ̀ni tí í ṣe Ojìṣẹ̀ Májẹ̀mú náà tí ó yòò wá sí tẹ̀npílì Rẹ̀ lójìjì ní àkókò ọ̀fin Ọ̀jọ̀-Àìkú. Nígba tí ẹ̀yí bá ṣẹ̀lẹ̀, àwọn wúndiá òmùgò, tí wọn sì tún jẹ̀ Laodíkíà àti ẹ̀pò, ń ṣojú fún iran kẹ̀rin ikeyìn àwọn tí ń jẹ̀wó pé àwọn ni ẹ̀niyàn májẹ̀mú Abrahamu tòótó, gégé bí àwọn Farisi àti Sadusi ṣe rí ní àsikò tí Johanu jáde wá láti aginjù.

Johanu wọ̀ aṣọ̀ irun ibakasiẹ̀, àti àmùrẹ̀ aláwọ̀ kan tí ó ní ohun isomò ijánu, gégé bí àwọn ẹ̀ranko oko ṣe ní pẹ̀lú àjàgà. Ó jẹ̀, nítorí náà iráńṣẹ̀ rẹ̀ jẹ̀ ti eṣú, àmì àpẹ̀rẹ̀ gíga jùlò ti Islam nínú Ìwé Mímó, ó sì da iráńṣẹ̀ rẹ̀ nípa Islam pò mó oyin.

Ilẹ̀ Ísraélì sì sọ orúkọ̀ rẹ̀ ní Mánà: ó sì dàbí irú ẹ̀so korianda, funfun; adùn rẹ̀ sì rí bí àkàrà tútù tí a fi oyin ṣe. Ẹ̀kísódù 16:31.

Mánà jẹ̀ àmì ọ̀rọ̀ Ọ̀lọ̀run, ó sì ní adùn bí oyin, ẹ̀yí tí àwọn wòlìi mò sí adùn ihinrere náà, tí a fi wọn hàn gégé bí ẹ̀ni pé wọn ń jẹ̀ ẹ̀. Jòhánù mú ihinrere Islam wá gégé bí a ti ṣàpẹ̀rẹ̀ rẹ̀ nínú eṣú, àti àmùrẹ̀ kan ti awo rākúnmi àti irun rākúnmi. Eṣú àti rākúnmi jẹ̀ àmì Islam méjèjì. Ihinrere Islam náà ni a dà pò mó imọ̀lẹ̀ ọ̀rọ̀ Ọ̀lọ̀run tí a ṣàpẹ̀rẹ̀ rẹ̀ gégé bí “oyin.”

Nígba náà ni Jónátàni sọ pé, Bàbá mi ti da ilẹ̀ rú: ẹ̀ wò ó, mo bè yín, bí ojù mi ṣe tàn sílẹ̀, nítorí mo tọ̀ oyin diẹ̀ yí wò. 1 Samuelu 14:29.

Joni kò kàn ṣojú iròyìn ti Íslámù nìkan, ṣùgbón ó wá láti aginjù, gégé bí Èlìjà ṣe wá, àti pé Joni kò jẹ̀ oyin lasan, oyin igbó ni ó jẹ̀, nítorí pé ọ̀un, gégé bí ó ti rí pẹ̀lú Kristi, kò gba ikẹ̀kọ̀ nínú àwọn ilé-iṣẹ̀ ọ̀jọ̀ náà tí wọn ní oyin iròyìn tiwọn, tí iwúkàrà àwọn Farisi àti Sadusi ṣojú fún. Joni jẹ̀ oyin láti aginjù, nítorí pé Èmí Mímó ló kọ̀ ọ̀ níta àwọn ilé-iṣẹ̀ ẹ̀sìn ọ̀jọ̀ rẹ̀. Amùrẹ̀ àdín tí ó wọ̀pò ní àkókò náà ní ẹ̀rọ̀ idipò kan tí ẹ̀niyàn yòò fi so aṣọ̀ irun rākúnmi rẹ̀ mó. Ẹ̀rọ̀ idipò náà ṣojú fún Joni, ẹ̀ni tí ó jẹ̀ ibi yíyípadà láti ibi mímó ayé lọ̀ sí ibi mímó ọ̀run.

“Wòlìi Jòhánù ni ijápò tó so àkókò̀ iṣètò méjèjì pò. Gégé bí aṣojú Ọ̀lọ̀run, ó dúró jáde láti fi ìbáṣepò̀ tó wá láàárín ọ̀fin àti àwọn wòlìi hàn pẹ̀lú àkókò̀ iṣètò Kristeni. Ọ̀un ni imọ̀lẹ̀ kékeré náà, ẹ̀yí tí a ọ̀ò tẹ̀ lé pẹ̀lú ẹ̀yí tí ó tóbi jù. Èmí Mímó tan imọ̀lẹ̀ sí ọ̀kàn Jòhánù, kí ó lè tú imọ̀lẹ̀ sórí àwọn ẹ̀niyàn rẹ̀; ṣùgbón kò sí imọ̀lẹ̀ míràn tí ó ti tàn rí tàbí tí yòò tàn láéláé ní kedere bèẹ̀ sórí ẹ̀niyàn tí ó ṣubú bí ẹ̀yí tí ó ti inú ẹ̀kọ̀ àti àpẹ̀rẹ̀ Jèsù jáde. A kò tii lóye Kristi àti iṣẹ̀-iráńṣẹ̀ Rẹ̀ dáadàa bí a ti ṣàfihàn wọn nípa àpẹ̀rẹ̀ nínú àwọn ẹ̀bọ̀ ojìjì. Kódà Jòhánù fúnra rẹ̀ kò tii lóye ní kíkún iyè ọ̀jọ̀ iwájú, àìkú, nípasẹ̀ Olùgbàlà.” The Desire of Ages, 220.

Aṣọ̀ idimó Jòhánù ni a ṣe àfihàn rẹ̀ ní pátó̀ ní àkókò̀ iribomi Kristi, ẹ̀yí tí ó jẹ̀ àkókò̀ iyípadà pàtàkì náà, tí ibi tí Jòhánù ti ń ṣe iribomi ṣàpẹ̀rẹ̀ rẹ̀. Orúkọ̀ ibi náà ni Bẹ̀tabara, tí ìtumọ̀ rẹ̀ jẹ̀ “ìkojá ojù omi,” ó sì jẹ̀ gan-an níbi náà ni Ísírẹ̀lì igbàni ti wọ̀ Ilẹ̀ Ilé́rì bí wọn ṣe jáde kúrò ní aginjù, gégé bí Jòhánù náà ti ṣe.

Dájúdájú, iṣípò̀ tàbí irinàjò ẹ̀gbẹ̀rún kan ó lé mérénlélógòjì ni Johanu ń ṣojú fún, ṣùgbón ohun tí a kàn ń tọ̀ka sí ní pé nígba tí a ṣe iribomi fún Jesu, iran náà gan-an ni ọ̀un àti Johanu pé ní “iran àwọn

paramólẹ.” Jesu wá láti sọ òfin Àṣẹ Mẹwàá Ọlórún di nílá, ó sì mí sí gbogbo ọ̀rọ̀ inú Bíbélì, nítorí nàà nígbà tí Ó bá pe iran ikeyin Ísírẹ̀lì àtíjọ̀ ní iran àwọn paramólẹ̀, Ó mọ̀ dáadáa pé àṣẹ keji n fí idájọ̀ tí a n mú ṣe hàn nínú iran kẹta àti iran kẹrin.

Iran kẹta àti iran kẹrin dúró fún idájọ̀ tí n tẹ̀sìwájú tí ó parí ní iran kẹrin, èyí tí í ṣe iran àwọn paramólẹ̀. Ìribomi Kristi ṣàpeṣe 9/11. Iran Laodíkèà ti àwọn Adventist Ojọ-Ìsinmi Keje ti wà nínú iran ikeyin rẹ̀ láti àkókò nàà wá. Ìhìnre ti Johanu rán sí àwọn Farisi àti Sadusi ni ìhìnre Laodíkèà.

Sùgbón nígbà tí ó rí ọ̀pọ̀ àwọn Farisi àti Sadusi tí wọn n bọ̀ wá sí ìribomi rẹ̀, ó sọ fún wọn pé,
Èyin iran ejò olóró, ta ni ti kilò fún yín láti sá kúrò lódò ibínú tí n bọ̀?

Nítorí nàà, ẹ̀ mú èso tí ó yẹ fún irònúpiwàdà wá: Ẹ̀ má sù ṣe rò nínú ara yín láti wí pé,
Ábúrahámù ni baba wa:

nítorí mo wí fún yín pé, Ọlórún lè láti inú àwọn òkúta wònyí gbé àwọn omọ̀ didè fún
Ábúrahámù.

Àti nísinsin yìi pẹ̀lú, a ti fi àáké lé gbòngbò àwọn igi; nítorí nàà, gbogbo igi tí kò bá so èso rere ni a ó gé lulẹ̀, a ó sì jù ú sínú iná. Èmi gan-an n fí omi ṣe ìribomi fún yín sí irònúpiwàdà: sùgbón ẹ̀ni tí n bọ̀ lẹ̀yìn mi lágbára ju mí lọ, ẹ̀ni tí èmi kò yẹ láti ru bàtà rẹ̀: oun ni yóò fi Èmí Mímọ̀ àti iná ṣe ìribomi fún yín: ẹ̀ni tí ifẹ̀ rẹ̀ wà ní ọ̀wọ̀ rẹ̀, yóò sì wẹ̀ ilẹ̀ ipakà rẹ̀ mọ̀ pátápátá, yóò sì kó àlikámà rẹ̀ sínú àkà; sùgbón yóò fi iná tí a kò lè pa sun iyàngbò run.

Nígbà nàà ni Jésù ti Gálílì wá sí Jódàni sódò Jòhánù, kí ó lè gba ìribomi lówọ̀ rẹ̀. Mátíù 3:7–13.

Jésù wá láti Gálílì, èyí tí ó n ṣàpeṣe ibi iyípadà gégẹ̀ bí ibámu pẹ̀lú ikápò igbànú Jòhánù, àti itumọ̀ Bètábàrà. Iṣẹ̀ Jòhánù ti pèsè ọ̀nà nàà ti yí padà nígbà nàà sí iṣẹ̀ Kristi ti imúlẹ̀ májẹmú. Ogbòn ọ̀dún imúrasílẹ̀ ti parí, ọ̀dún mẹ̀ta àtààbò ṣáájú àti lẹ̀yìn àgbélébùú sì bèrẹ̀.

Ìhìnre Johanu jẹ̀ ikilò nípa ibínú tí n bọ̀ ní iparun Jerusalemu, iparun kan tí ó tún sojú ọ̀pin ayé àti àwọn àjàkálẹ̀-aron méje ikeyin. A fi ìhìnre ikilò nàà kalẹ̀ nínú àyíká ẹ̀sin Islam, a sì fi í ránṣẹ̀ nípasẹ̀ ọ̀kúnrin kan tí kò kàn mú ojúṣe ojiṣe Malaki ṣe, ẹ̀ni tí n pèsè ọ̀nà nàà, àti ohùn Isaiah nínú aginjù, sùgbón tí ó tún mú ìhìnre Elijah ṣe, nítorí aṣọ̀ Johanu bá ti Elijah mu gégẹ̀ bí ìhìnre Johanu nàà ṣe bá ti Elijah mu.

Ó sì sọ fún wọn pé, Irú èniyàn wo ni ó jẹ̀ tí ó wá pàdẹ̀ yín, tí ó sì sọ ọ̀rọ̀ wònyí fún yín? Wọn sì dá a lóhùn pé, Ọ̀kúnrin onírun ni, ó sì fi àmùrè aláwọ̀ bàtà dì í ní egbẹ̀-ibàdí rẹ̀. Ó sì wí pé, Èlìjà ará Tíṣìbì ni. 2 Kings 1:7, 8.

Bí wọn bá bèrẹ̀ nípa Jòhánù, kí í ṣe nípa Èlìjà, pé, “irú èniyàn wo ni í ṣe?” a ó sì dá wọn lóhùn pé, “ọ̀kúnrin onírun ni, ó sì fi àmùrè aláwọ̀ dì mọ̀ ibàdí rẹ̀.” Gbogbo iṣẹ̀ iránṣẹ̀ oṣù mẹfà ti Jòhánù ni a ṣàfihàn nínú ẹ̀ṣe nàà níbi tí a ti mọ̀ tí a sì tùmọ̀ iran ikeyin àti ikerin nàà ní pátó. Iránṣẹ̀ Laòdíkìà sí wọn n kọ̀lu lẹ̀wọ̀ pé wọn jẹ̀ àwọn èniyàn májẹmú Ọlórún ní tààràtà, ó sì n kilò fún wọn nípa ibínú tí n bọ̀ gégẹ̀ bí a ti fi àáké tí n lu gbòngbò àwọn igi ṣe àpẹ̀júwe rẹ̀. Iránṣẹ̀ nàà tún kún fún ìhìn pé Kristi yóò parí ilàna idánwò tí ó bèrẹ̀ pẹ̀lú Jòhánù. Ní ikeyin nínú Mátíù, Jésù pẹ̀lú n pe àwọn Júù ní “iran ejò olóró,” Ó sì gbé èrò nàà sókè láti inú kókó-ọ̀rọ̀ Jòhánù nípa gé igi lulẹ̀, Ó sì ṣàlàyé idí

rẹ.

Ẹ jẹ kí igi náà dára, kí èso rẹ̀ sì dára; tàbí ẹ̀ jẹ̀ kí igi náà bàjẹ̀, kí èso rẹ̀ sì bàjẹ̀: nítorí igi ni a fi èso rẹ̀ mò. Ẹ̀yin iran paramọ̀lẹ̀, báwo ni ẹ̀yin, tí ẹ̀ jẹ̀ ẹ̀ni búburú, ẹ̀ lè sọ ohun rere? nítorí láti inú àkúnya ọ̀kàn ni ẹ̀nu ti ń sọ̀rọ̀. Ẹ̀ni rere láti inú ọ̀súra rere ọ̀kàn ni ń mú ohun rere jáde: ẹ̀ni búburú sì láti inú ọ̀súra búburú ni ń mú ohun búburú jáde. Sùgbón mo sọ̀ fún yín pé, gbogbo ọ̀rọ̀ asán tí ẹ̀niyàn bá sọ̀, wọn yóò jiyàn rẹ̀ ní ojú idájó. Nítorí nípa ọ̀rọ̀ rẹ̀ ni a ó fi dá ọ̀ láre, àti nípa ọ̀rọ̀ rẹ̀ ni a ó fi dá ọ̀ lẹ̀bi. Mátíù 12:33–37.

Ojú idájó, gégé bí òfin kejì ti sọ̀, wà ní iran kẹ̀rin. Idájó náà dá lóri iránsẹ̀ tí a ń sọ̀, iránsẹ̀ náà sì ń jáde láti inú ọ̀kàn wa. Iránsẹ̀ tí a ń sọ̀ ni ó ń fi hàn bóyá ̀awa jẹ̀ “iran àyànfẹ̀” ti Peteru tàbí “iran àwọn paramọ̀lẹ̀.” A ń fi ẹ̀gbẹ̀ méjèjè hán ní iparí ilàna idánwò kan níbi tí Kristi, gégé bí ọ̀kúnrin tó ń fi fẹ̀lẹ̀ erupẹ̀ nu ilẹ̀ rẹ̀, ti ń fọ̀ ilẹ̀ Rẹ̀ mò. Gégé bí ó ti rí pẹ̀lú òróró inú àkàwé àwọn wúndiá mẹ̀wàá, iránsẹ̀ náà ni a ń sàpẹ̀rẹ̀ rẹ̀ yálà nípàsẹ̀ ọ̀kàn búburú tàbí ọ̀kàn rere. Itọ̀kasí Kristi tún fi kún un pé iran àwọn paramọ̀lẹ̀ yí, tí í ẹ̀ iran kẹ̀rin àti ikeyin—ń wá àmì, àmì kan soşo tí a ó sì fi fún wọn ni àmì Jona.

Nígbà náà, àwọn kan nínú àwọn akòwé àti àwọn Farisi dáhùn, wọn ní, Olùkóni, a fẹ̀ rí àmì kan láti ọ̀dọ̀ rẹ̀. Sùgbón ó dáhùn, ó sì wí fún wọn pé, Iran búburú àti panşáğà ni ń wá àmì; a kì yóò sì fi àmì kankan fún un, bí kò ẹ̀ àmì wólú Jona: Nítorí gégé bí Jona ti wá ní ojú mẹ̀ta àti òru mẹ̀ta nínú ikùn eja ńlá; beẹ̀ ni Omọ ẹ̀niyàn yóò wá ní ojú mẹ̀ta àti òru mẹ̀ta nínú ọ̀kàn ilẹ̀. Àwọn ẹ̀niyàn Ninefe yóò dide ní idájó pẹ̀lú iran yí, wọn yóò sì dá a lẹ̀bi: nítorí wọn ronúpiwàdà nígbà iwàásù Jona; sì kiyèsì i, ẹ̀ni tí ó tóbi ju Jona lọ wá níhìn-ín. Ayaba gúúsù yóò dide ní idájó pẹ̀lú iran yí, yóò sì dá a lẹ̀bi: nítorí ó ti ipẹ̀yà ayé wá láti gbọ̀ oğbón Solomoni; sì kiyèsì i, ẹ̀ni tí ó tóbi ju Solomoni lọ wá níhìn-ín. Mátíù 12:38–42.

Kristi tọ̀ka sí àwọn Júù gégé bí iran àwọn paramọ̀lẹ̀, ó sì lo àwọn àpẹ̀júwe idájó gégé bí ihinrere Jónà, àti ihinrere oğbón Solomoni. Jésù ń ẹ̀ idánimọ̀ nípa àyíkà ọ̀rọ̀, àti pẹ̀lú àwọn ẹ̀lẹ̀rìí méjì, pé iran àwọn paramọ̀lẹ̀ ni iran kẹ̀rin, nítorí iran kẹ̀rin ni ibi tí a ti mú idájó ẹ̀.

Ẹ̀gbẹ̀rún mẹ̀rinlélógójì náà ni àsíá, tàbí àmì àwọn ojú ikeyin, gégé bí òfin Olórùn àti ojú isinmi náà ẹ̀ jẹ̀. Àmì Jónà ni àmì àjínde, ẹ̀yí tí, fún àwọn Júù ní ojú àti àkókò Kristi, jẹ̀ iribomi Rẹ̀, nígbà tí Ẹ̀mí Mímọ̀ sọ̀kalẹ̀, tí a sì sàpẹ̀rẹ̀ Rẹ̀ gégé bí àdàbà. Jónà tùmọ̀ sí “àdàbà.” Jónà, Johanu Olùfihàn, Dániẹ̀lì, Jósẹ̀fù àti Lásàrù ń sojú ẹ̀gbẹ̀rún mẹ̀rinlélógójì náà, ẹ̀ni tí a jí dide kúrò nínú jìjẹ̀ òkú ní ojú pópó fún ojú mẹ̀ta àtààbọ̀. Ní ipẹ̀yà yẹ̀n ni wọn yóò yípadà láti jẹ̀ Laodíceans sí Philadelphians, báyii ni wọn ẹ̀ di ẹ̀lẹ̀kejọ̀ tí ó ti inú àwọn méje wá. Jónà ń sojú iribomi, nítorí a sọ̀ ọ̀ sínú omi, ó sì kú ní isàpẹ̀rẹ̀ nígbà tí eja ńlá náà jẹ̀ ẹ̀. Lẹ̀yin náà a jí i dide, gégé bí a ti jí Johanu dide nígbà tí a yọ̀ ọ̀ kúrò nínú òróró gbígbóná, àti gégé bí a ti jí Dániẹ̀lì dide nígbà tí a yọ̀ ọ̀ kúrò nínú ihò àwọn kinniún, àti gégé bí a ti jí Jósẹ̀fù dide nígbà tí a yọ̀ ọ̀ kúrò nínú kòtò, gégé bí Lásàrù pẹ̀lú, isẹ̀ iyanu idimọ̀ ní àkókò Kristi. Àwọn Júù kò lè rí àmì Jónà, gégé bí a ti sàpẹ̀rẹ̀ rẹ̀ nínú àjínde Kristi, ní kedere ju bí Adventism ẹ̀ rí àmì 9/11, ẹ̀yí tí í ẹ̀ àmì Jónà.

A ó tẹ̀síwájú pẹ̀lú àwọn kókó-ẹ̀kọ̀ wònyí nínú àpílẹ̀kọ̀ tí ó tẹ̀lẹ̀.

“Èrù ikilọ̀ tí ó yẹ̀ kí ó báyii tọ̀ àwọn ẹ̀niyàn Olórùn, àwọn tí ó súnmọ̀ àti àwọn tí ó jìnnà, ni irántí angẹ̀lì kẹ̀ta. Àti pé àwọn tí wọn ń wá láti lóye irántí yí ni Olúwa kì yóò darí láti fi Ọ̀rọ̀

nàà sí ilò ní ọ̀nà tí yóò wó ipilẹ̀ lulẹ̀, tí yóò sì yọ àwọn ọ̀pá idígògbò ìgbàgbọ̀ nàà kúrò, èyí tí ó tí sọ àwọn Adventisti Ojọ Keje di ohun tí wọn jẹ lónií. Àwọn òtítọ́ tí ó tí n sọpáyá gégé bí itòlẹ̀sẹ̀sẹ̀ wọn, bí a tí n tẹ̀síwájú lẹ̀gbẹ̀ẹ̀ ilà àsoṭelẹ̀ tí a fihàn nínú Ọ̀rọ̀ Ọ̀lórún, jẹ òtítọ́ lónií, òtítọ́ mímọ́, òtítọ́ ànínipẹ̀kun. Àwọn tí wọn ti la ilẹ̀ nàà kojá ní ìgbésẹ̀ dé ìgbésẹ̀ nínú itàn irírí wa ìgbà àtijọ́, tí wọn rí èwọn òtítọ́ nínú àwọn àsoṭelẹ̀, ni a tí pèsè láti gba àti láti sẹ̀gboràn sí gbogbo imólẹ̀ imólẹ̀. Wọn n gbàdúra, wọn n gbààwẹ̀, wọn n wá kiri, wọn n walẹ̀ fún òtítọ́ bí eni pé wọn n wá àwọn isúra tí a fi pamọ́, àti pé Èmí Mímọ́, a mọ́, ni n kọ wa, ti ó sì n tọ wa sọ̀nà. Ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ èkọ́ ni a gbékalẹ̀, tí wọn ní àfihàn òtítọ́ kan, sùgbọ́n tí a fi àwọn esẹ̀ Ìwé Mímọ́ tí a tùmọ̀ ní àṣìṣe, tí a sì lò ní àtọ̀ pọ̀ mọ̀ wọn débi pé wọn mú àwọn àṣìṣe ewu wá. A mọ̀ dáadáa bí a se fi idí gbogbo kókó òtítọ́ múlẹ̀, àti bí Èmí Mímọ́ Ọ̀lórún se fi èdidi sí i. Ní gbogbo àkókò nàà ni a tí n gbọ̀ ohùn pé, ‘Nísinsin yíi ni òtítọ́ wà,’ ‘Èmi ni mo ní òtítọ́; e tẹ̀lẹ̀ mi.’ Sùgbọ́n àwọn ikilò dé pé, ‘È má se tọ̀ wọn lẹ̀yìn. Èmi kò rán wọn, sùgbọ́n wọn sá lọ.’ (Wo Jeremiah 23:21.)”

“Àwọn itọ̀sọ̀nà Olúwa se kedere, ó sì jẹ̀ iyanu gidigidi ni àwọn isọpáyá Rẹ̀ nípa ohun tí í se òtítọ́. Kókó lẹ̀yìn kókó ni Olúwa Ọ̀lórún ọ̀run fi múlẹ̀. Èyí tí ó jẹ̀ òtítọ́ nígbà nàà, òun nàà ni òtítọ́ lónií. Sùgbọ́n a kò dákẹ̀ láti máa gbọ̀ àwọn ohùn—‘Èyí ni òtítọ́. Mo ní imólẹ̀ tuntun.’ Sùgbọ́n àwọn imólẹ̀ tuntun wọ̀nyí nínú àwọn ilà àsoṭelẹ̀ farahàn nípa lílo Ọ̀rọ̀ nàà ní ọ̀nà tí kò tọ̀ àti fifi àwọn ènìyàn Ọ̀lórún sáko lọ láisí idákọ̀ró kan láti di wọn mú. Bí akẹ̀kọ̀ Ọ̀rọ̀ nàà bá gba àwọn òtítọ́ tí Ọ̀lórún tí sọpáyá nínú àwọn itọ̀sọ̀nà tí àwọn ènìyàn Rẹ̀, tí yóò sì fi àwọn òtítọ́ wọ̀nyí se ti ara rẹ̀, kí ó tú wọn ká, kí ó sì mú wọn wá sínú ìgbésí ayé isẹ̀ rẹ̀, nígbà nàà wọn yóò jẹ̀ àwọn ọ̀nà aláàyè tí imólẹ̀ n là kojá. Sùgbọ́n àwọn tí wọn ti fi ara wọn sílẹ̀ láti sàwádíi àwọn èkọ́ tuntun, ní adàpọ̀ òtítọ́ àti àṣìṣe tí a fi jọ̀ pọ̀, lẹ̀yìn tí wọn sì ti gbìyànjú láti jẹ̀ kí àwọn nńkan wọ̀nyí di ohun pàtàkì, wọn ti fi hàn pé wọn kò tan fitílà kékeré wọn láti orí pepepe atọ̀runwá, ó sì ti kú nínú òkùnkùn.” Selected Messages, iwé 2, 103, 104.